

Powers of Many

Den overflødige arkitekt - eller, hvem skal tegne det nye land?

(Bidrag til konkurrencen "Kan vi tegne et nyt land?" udkrevet af Statens Kunstfonds Arkitekturudvalg 2013)

1. Det er uomgængeligt, at alle mennesker får mere og mere adgang til det, som traditionelt har været arkitektens og planlæggerens fagspecifikke redskaber og viden. Selvom arkitekturen på grund af sin kompleksitet og omfang er langsommere end de andre kunstarter, peger udviklingen på at *iHouse* i en eller anden form vil følge efter *iTunes*. Spørgsmålet er: Hvilken form?

Det er indlysende, at den nyligt opståede mulighed for at printe sin eget funktionelle våben er en milepæl, som med konsekvens for menneskelivet trækker design direkte ind i den funktionelle hverdag, og det må være designerens, arkitektens og planlæggerens akutte pligt at besvare spørgsmålet om, hvordan man undgår at den konsekvens bliver destruktiv.

"Brugerinddragelse" er allerede et kendt værktøj. Powers of Many undersøger spørgsmålet i mere grundlæggende forstand. Hvem skal tegne det nye land, og hvilken struktur, hvilken kultur, hvilke spilleregler skal i spil, for at det bliver meningsfyldt?

2. Design, arkitektur og planlægning har direkte indflydelse på menneskets fysiske hverdag, omgivelser og liv. Det er nærliggende at sammenligne med faget medicin, som også direkte har menneskekroppens ve og vel som sit felt. Her er man i tiltagende grad sin egen læge. Tilgængelig information gør det muligt at gisne om sin egen diagnose og behandling, uafhængigt af eller i supplement til lægens vurdering. Om den selvbestaltede vurdering er kvalificeret, afhænger af mange faktorer, men i alle tilfælde må lægen forholde sig til det faktum, at hans eller hendes autoritet bliver udfordret eller i hvert fald har modspil.

Lægevidenskaben har selvfølgelig altid været fundamentalt afhængig af det enkelte menneskes egen vurdering. "Vis mig hvor det gør ondt og beskriv symptomerne, som du oplever dem". Siden kommer lægens udefrakommende overblik, og ved hjælp af begge sæt informationer stilles diagnosen. På samme måde er den gode, betydningsfulde arkitektur fundamentalt afhængig af det enkelte menneskes behov i forbindelse med det givne rum, hus eller land. God, meningsfyldt arkitektur er ikke hyper-specifik i forhold til den enkelte beboer eller beboergruppe; den skal kunne ændre funktion og beskaffenhed over tid, men er alligevel grundlæggende tilpasset den menneskelige tilstand. Arkitekten kan på samme måde som lægen spørge mennesket om, hvordan det opleves at ibrugtage, bebo og leve, for derefter at bruge sit udefrakommende overblik og faglighed til at bygge rummet, huset eller landet.

Men denne fundamentale overenskomst mellem mennesket og lægen, eller mennesket og arkitekten, er altså i udvikling. Tilgængelig faglig information; et alment dannelsesniveau, som muliggør brug og forståelse af informationen; samt en stigende bevidsthed om betydningen af at informationen er tilgængelig og anvendelig, udfordrer lægens og arkitektens førhen suveræne autoritet.

Det er uomgængeligt og ønskeligt. Det øger vores fælles viden, kompetence og forståelse for at udvikle verden til noget bedre. Vi kan i fællesskab bidrage, og de magtkoncentrationer, som præger vores omfattende og kapitalstærke fag vil grundlæggende blive udfordret. Det er af afgørende betydning for både det enkelte menneske, som har behov for en god, økonomisk tilgængelig bolig og mange andre objekter og rum i sin hverdag, og for landet, som har behov for de bedste rum indenfor en given økonomisk ramme.

Men det har også store konsekvenser; og designeren, arkitekten og planlæggeren (og lægen, men det er et andet bord i denne sammenhæng) spiller en afgørende rolle i at forandre både deres egen rolle og den kultur, som omgiver det, at give fysisk form til verden. Der er ingen garanti for at verdens form bliver bedre af at enhver kan være med til at skabe den, men der er et potentiale for det, hvis spillereglerne er rigtige.

Det mest grundlæggende potentiale er af etisk karakter. At arkitekten konfronteres med sin egen overflødighed, vil styrke den ydmyghed, som allerede findes i fagets grundlæggende etiske dimension. "Patienten" – eller bygherren, som arkitektens subjekt oftest kaldes – har måske nok den tekniske

formåen og indsigt til at tegne *sit eget* rum, hus eller land, men arkitekten har i kraft af sin disciplin kompetencen til at bygge for *den anden* og for fællesskabet. Udfordringen af arkitektens autoritet kunne måske reducere arkitekten til én, som skaber nye trends, eller til en slags konsulent for forskellige kunder og andre faggrupper. Powers of Many foreslår at arkitekten i stedet for genopfinder sin rolle som fællesskabets arkitekt. Det kræver at arkitekten lader det fælles være værdigrundlag for at tegne det nye land.

3. Hvad enten der er tale om ældre, tyndt befolkede landområder eller udflydende byregioner med en evig strøm af tilflyttere, er fællesskabets arkitektur det bedste svar på en ansvarlig, meningsfyldt arkitektur, som lægger forestillingen om det frie markeds evige vækst og dertilhørende konkurrence, omsiggribende privatisering og afhængighed af uoverskuelige mængder trafik og ressourceforbrug, bag sig. Fællesskabets arkitektur giver mennesker værdifulde og bæredygtige steder at bo, arbejde og leve deres liv i samspil med andre mennesker. Den opfatter strømningerne fra land til by som et potentiale for at udfordre individualismens ensomhed og rodløshed. En arkitektur baseret på fælles værdier giver form til mere end det enkelte individs private behov, og forudsætter menneskets og arkitektens grundlæggende kapacitet for udveksling af værdier. At tilsidesætte sine egne behov for en stund, at give på nogle tidspunkter og betingelser, og at modtage på andre. Fællesskabets arkitektur er ikke en løs, upræcis betegnelse. I dets oprindelige, middelalderlige betydning refererer ordet fælles til det at deles om naturlige ressourcer, som det bl.a. foregik på landsbyens *fælled*. I nyere tid er begrebet blevet udvidet til at blive et vigtigt teoretisk og operativt værktøj for en række discipliner. Fra aktivistgrupper til akademiske forskere bruges det fælles som et instrument til at skabe alternativer til det symbiotiske forhold mellem staten og det private marked og den omsiggribende privatisering af stort set alle offentlige værdier og rum. Det er ikke det samme som kollektivets arkitektur, som har en iboende tendens til at ende som *gated communities*. Fællesskabets arkitektur er direkte demokratisk, lokalt og globalt på samme tid, almentmenneskeligt, tager udgangspunkt i den allerede eksisterende arkitektur, ikke-kommercielt og er fremkommet på basis af fælles beslutninger.

Fællesskabets arkitektur og dets spilleregler kan forstås på en række niveauer, som referer til menneskets grundlæggende relationer i et forløb af stigende grad af kompleksitet:

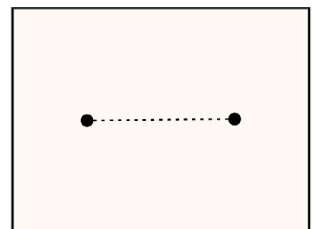
(1) Det enkelte individ

Fællesskabets arkitektur baserer sig på respekt for det enkelte menneskes basale ret til at bebo landet på en meningsfyldt måde. Eksempel: Simple regler for hvor meget plads det enkelte menneske har ret til. Alle har f.eks. principielt ret til det samme boligareal per person.



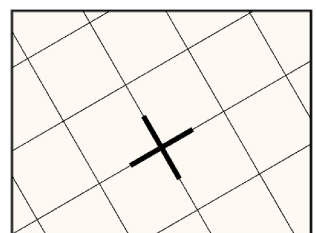
(2) Relationen til *den anden*.

Arkitektens grundlæggende kompetence er at bygge til *den anden*, med øje for mere end det enkelte individs isolerede ønsker og behov. Eksempel: *The Right to the City* (Henri Lefebvre) Det er en menneskeret at være med til at udvikle sin egen livssituation ved i fællesskab med andre at forme de fysiske omgivelser.



(3) Stedet

Adgang til jord baseres ikke længere på individualistiske, profitmaksimerende økonomiske interesser, men på fællesskabets. Eksempel: Brugsret til jord i stedet for ejendomsret. Hjemfaldspligten (forpagtning) som princip genoptages, sådan at fællesskabet kan være med til at påvirke planlægningen og drage

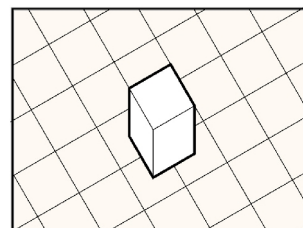


nytte af værdistigninger. Dette gælder både for by og land.
Crowdfunding af jord og byggeprojekter. Baseret på udenlandske eksempler.

(4) Huset

Huset forstås som et konglomerat af rum, huse og steder. Huset er porøst og bidrager altid til sine omgivelser og varetager mere end blot beboernes interesser. Det er aldrig monofunktionelt. Det er aldrig først og fremmest en økonomisk investering, men bæredygtigt i både social, økonomisk og klimamæssig forstand. Husets program er aldrig symbolsk eller repræsentativt, men altid være baseret på handlinger og funktioner.

Eksempel: Gruppebyggeprojekter, som de ses i Tyskland, Holland og Belgien.



(5) Byen

Byen forstås som noget ufuldstændigt, som en collage, bygget sammen af forskellige huse, pladser og infrastruktur.

Byens rum opfattes ikke længere som en kvantificerbar enhed, som kan deles op i mindre dele og sælges på det private marked. Det er i stedet for først og fremmest konstituerende for de sociale relationer, som genererer byens reelle værdi. Byens rum er det resultat af kommunikation og forhandling.

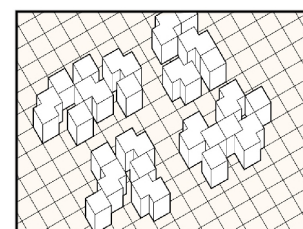
Byen fortættes og gøres funktionelt kompleks. Dette gælder både for store og små byer, centre og periferier.

Eksempel:

Byggegrupper, som relaterer sig til hinanden og danner kvarterer eller landsbyer.

Simple regler for hvor stor en enhed må være, før der skal dannes en ny enhed.

For hvert femte parcelhus skal der være et fælleshus. Det kan evt. bygges sammen af to mindre parcelhuse.



(6) Landet

Det fælles er et stærkt alternativ til det private og det offentlige.

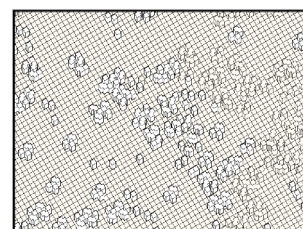
Målsætningen er at tyve procent af det samlede kulturlandskab skal være fællesarealer, som baserer sig på fælles værdier. Det vil sige, almentmenneskelige, ikke kommercialiserede og i konstant udvikling gennem fælles forhandlinger og beslutningsprocesser.

Strategier, som går videre end den "do more with less"-strategi, som har præget de sidste års prisværdige forsøg på at gentegne landet, men som paradoksalt minder om det, som neoliberalismen forlanger at vi gør.

En ny forståelse og kompetence for demokrati, hvori arkitekturen spiller en afgørende rolle. En socialt, økonomisk og æstetisk bæredygtig omverden tænkt, produceret og administreret i små ansvarlige enheder er forudsætningen for det civile samfunds langsigtede bæredygtighed.

Eksempel:

Ikke rejse fra A til B, men have et meningsfyldt liv inden for et begrænset område. Stærkt begrænset privatbilisme.



Fællesskabet, med arkitekten som ekspert, skal tegne det nye land.